

* *
* * * *
**UNIVERZITETSKI VODIČ ZA
PODRŠKU STUDENTIMA SA
POSEBNIM POTREBAMA**

- Prvi vodič

U SUSRET VAŠIM POTREBAMA

Припремили:

Др. сц. Алма Диздаревић
Др. сц. Мелиха Биједић

Рецензент:

Харис Мухић

Лектор:

Мр Татјана Марић

Издавач:

World university service Bosnia Herzegovina (SUSBiH)

Тираж:

500 комада

Графички дизајн и ДТП:

Фарук Бавчић

Водич је настао у оквиру Темпус пројекта „Једнаке могућности за студенте са посебним потребама у високом образовању“ (EQOPP) (2011-2517) (Број пројекта: 516939-TEMPUS-1-2011-1-BA-TEMPUS-SMHES), финансиран од стране Европске комисије.

Овај водич приказује гледишта партнера и не представља мишљење Комисије. Европска комисија није одговорна за било какву употребу информација које се овдје налазе.

Право на образовање укључује и сваку врсту једнакости, што значи да особама са инвалидитетом или посебним потребама припадају сва права прописана домаћим и међународним документима. Поред обавезе да усклади домаће законодавство са међународним нормама и конвенцијама које је прихватила, Босна и Херцеговина је обавезна да и у практичној примјени води рачуна колико су вулнерабилне групе, као што су особе са инвалидитетом или посебним потребама, укључене у систем и колико им је од прописаних права стварно доступно. Један од циљева унапређења квалитете живота особа са инвалидитетом је и изједначавање могућности приступа високошколским установама, чиме се побољшава укључивање ових особа у друштво засновано на знању и запошљавање.

Образовање је основни предуслов у обезбјеђивању социјалне укључености и самосталности свих особа, укључујући особе с инвалидитетом. У Резолуцији Вијећа Европе о изједначавању могућности за ученике и студенте у образовању и оспособљавању наводи се да треба охрабрити и подржати њихову пуну интеграцију у друштво кроз одговарајућу едукацију и тренинг, и укључивање у образовни систем који је прилагођен њиховим потребама.

Овај водич, први у низу, управо је урађен да подигне свијест о потреби изједначавања могућности за особе са инвалидитетом, њиховом лакшем одлучивању да студирају и повећању броја ове студентске популације на босанскохерцеговачким универзитетима у складу са конвенцијама и стандардима Европског простора високог образовања.

Харис Мухић, Свјетски Универзитетски Сервис БиХ

CEQOPP

Еуропун (оммлелор)

ТЕМПУС

ПРЕДГОВОР

Овај водич настао је у оквиру Темпус пројекта „Једнаке могућности за студенте са посебним потребама у високом образовању“ (EQOPP) (2011-2014) (Број пројекта: 516939-TEMPUS-1-2011-1-BA-TEMPUS-SMHES) и намијењен је унапређењу приступа, задовољавању потреба и права и побољшању искуства студирања студената с посебним потребама (студената са моторичким поремећајима, са оштећењем слуха, са оштећењем вида, специфичним тешкоћама учења, менталним поремећајима, студената са поремећајима говорно-језичке комуникације, са хроничним болестима, студената са ризиком као што су етничке мањине, студената који се налазе у академски неповољном положају и с ниским социоекономским статусом, студената који имају искуство насиља, трауме и сл.) на свим универзитетима у Босни и Херцеговини (БиХ).

Главни циљ овог пројекта је подржати босанскохерцеговачке универзитете у побољшању квалитета и модернизацији високог образовања креирањем институционалних капацитета и развијању политике и праксе, које ће омогућити свим студентима да студирају на босанскохерцеговачким универзитетима. Универзитети у БиХ су посвећени да студентима са посебним потребама услед инвалидитета или било које друге посебне потребе током студирања, осигурају једнак приступ и подршку у складу са њиховим могућностима и потребама, са циљем активног учешћа у сваком аспекту универзитетског живота. Универзитети у БиХ су заинтересирани да унаприједи своје услуге и да осигурају студентима услуге које су у складу са њиховим потребама, и уједно да охрабре ученике завршних разреда средњих школа за упис на високошколске установе.

Овај водич је написан за студенте са инвалидитетом или посебним потребама и за особе које пружају подршку, те за студенте и особље универзитета. Сврха овог водича је развијање свјесности о инвалидитету и посебним потребама, начину идентификације студената, те начину развијања и побољшања њихових вјештина учења кроз адекватну подршку на универзитетима.

Садржај

I УВОДНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ	8
Како настају посебне потребе?	9
Ко су студенти с посебним потребама?	9
Канцеларија за подршку	9
Координатор за подршку.....	10
Подршка татора и студирање	11
Приступ информацијама	12
Како користити овај водич?	14
Индивидуални профил.....	14
II РАЗУМИЈЕВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ПОСЕБНИХ ПОТРЕБА	16
Уколико имате оштећење вида	16
Уколико имате оштећење слуха	18
Уколико имате моторички поремећај	20
Уколико имате специфичне тешкоће у учењу	22
Уколико имате менталне поремећаје	24
Уколико имате поремећаје говорно-језичке комуникације	25
Уколико имате додатне захтјеве.....	26
Која вам је документација потребна?.....	27
III ВЈЕШТИНЕ УЧЕЊА И АСИСТИВНА ТЕХНОЛОГИЈА.....	28
Вјештине учења.....	28
Временска организација и одређивање циљева	28
Стилови учења	29
Узимање биљешки	29
Кориштење рачунара	30
Приступ објектима	30
Студентски дом	30
Асистивна технологија	31
IV ИСПИТИВАЊЕ И ОЦЈЕЊИВАЊЕ.....	32

Шта ми можемо учинити.....	32
Услови испитивања и процјењивања	33
Усмене процјене.....	33
Завршни испит, пројекти и портфолио	33
Испитни материјал (тест)	34
Увећани отисак.....	35
Аудио формат	35
Рачунар.....	35
Додатно вријеме	35
Контакти са универзитетима.....	37

I УВОДНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Овај водич је један од укупно шест водича намијењених како за саме студенте, тако и за особље универзитета, као подршка студентима који током свог студирања имају посебне потребе и захтјеве а који могу да неповољно утичу на њихово студирање. Водич је намијењен специфичним групама студената и нуди посебан облик помоћи који је у складу са врстом и тежином инвалидитета или посебне потребе.

Овај водич је намијењен и особљу у високом образовању: менаџменту универзитета, координаторима за подршку, академском и неакадемском особљу, студентским сервисима и свим онима који током свог рада на високошколској установи могу бити у ситуацији да одговоре на посебне захтјеве студената.

Према закону о високом образовању (Оквирни Закон о високом образовању Босне и Херцеговине, *Службени гласник БиХ*, 59/07), високошколска институција не смије вршити дискриминацију по било којој основи, укључујући и инвалидитет (члан 7). Високошколске установе у нашој земљи дужне су да третирају студенте са инвалидитетом или посебним потребама једнако као и студенте без инвалидитета, и обавезне су да студентима са инвалидитетом и посебним потребама осигурају услове којима ће се спријечити њихов неповољан положај у поређењу са онима који немају инвалидитет или посебну потребу.

Инвалидитет је било какво ограничење или недостатак (које произилази из оштећења) способности за обављање неке активности на начин или у обиму који се сматра нормалним. У складу са социјалним моделом рехабилитације инвалидитет се схвата се као посљедица или резултат комплексног односа између стања здравља појединца, персоналних фактора и фактора околине који представљају услове у којима тај појединац живи.

Посебне потребе у овом водичу односе се како на привремене, тако и на сталне посебне потребе у процесу образовања, укључујући посебне потребе које су настале као резултат инвалидитета или хроничне болести.

Како настају посебне потребе?

Посебне потребе настају из комплексне интеракције личних и фактора из околине, и могу се сагледати као несклад између емоционалних и социјалних захтјева и захтијева битних за учење, који су постављени пред особу, и ресурса које особа посједује да би могла одговорити овим захтјевима.

Све особе се међусобно разликују по тјелесним и по интелектуалним способностима, вјештинама, знању, понашању и личности. Разлике произилазе и из различитих искустава, културног окружења породице и других фактора који утичу на особу и контекста у којима се налази.

Ко су студенти с посебним потребама?

Студенти с посебним потребама чине хетерогену групу која укључује студенте са моторичким поремећајима, са оштећењем слуха, оштећењем вида, специфичним тешкоћама учења, менталним поремећајима, студенте са поремећајима говорно-језичке комуникације, хроничним болестима, студенте са ризиком као што су припадници етничких мањина, студенте у академски неповољном положају и с ниским социоекономским статусом, студенте који имају искуство насиља, трауме и сл.

Уред за подршку

Уред за подршку представља координацијско тијело на вашем универзитету које придонио стварању друштва у којем свака особа припада и учествује у потпуности. Канцеларија за подршку његује образовну околину која је инклузивна и спремна подржати студенте с посебним потребама кроз:

- грађење и одржавање партнерства са факултетима и академским и неакадемским особљем,
- промовисање свјесности о инвалидитету између свих чланова универзитетске заједнице,

- осигурање смјерница с обзиром на универзитетске политике и процедуре које осигуравају потпуну партиципацију студената са инвалидитетом у свим аспектима универзитетског живота.

Задатак Канцеларије за подршку је да осигура да студенти са посебним потребама имају једнак приступ свим универзитетским програмима и активностима. Канцеларија за подршку осигурава студентима могућност да испоље свој пуни потенцијал:

1. координирањем академским прилагођавањима и сервисима подршке,
2. промовисањем самосталности и самозаступања,
3. осигуравањем информација и координирање одговарајућим ресурсима.

Студенти са инвалидитетом или посебним потребама ће кроз активности канцеларије бити охрабрени да постану одговорне особе које доносе одлуке у своје име, рјешавају проблеме и сами остварују своје интересе.

Координатор за подршку

Координатор за подршку је кључна особа на високошколској институцији која координира цијели процес подршке студентима са посебним потребама путем Канцеларије за подршку.

Задаци координатора за подршку су:

- Успостављање јасних процедура за провођење идентификацијских и других потребних процјена и вођење регистра,
- Осигурање индивидуалног туторства за студенте са инвалидитетом или посебним потребама од стране других студената или наставника у сарадњи са факултетима,
- Кориштење веб сајта институције у што већој мјери, постављајући све потребне податке на вријеме,
- Унапређивање међународне сарадње и размјене студената с инвалидитетом (у сарадњи с Канцеларијом за међународну сарадњу),
- Пружање стручне помоћи при пријави и реализацији домаћих и међународних пројеката,

- Пружање информација и подршке у просторима канцеларије и у другим просторима универзитета, телефоном, имејлом те путем веб странице и брошура,
- Сарадња с партнерима: надлежним министарствима, градом, удружењима студената и особа с инвалидитетом или посебним потребама и удружењима које програмски дјелују у корист особа с инвалидитетом, те стручњацима.

Подршка татора и студирање

Подршка татора или таторство је облик додатне помоћи студентима и њиховом студирању. Може укључити подршку татора студента (вршњака или млађих или старијих студената), или татора наставника.

Татор студент пружа подршку на више начина и не односи се само на проблеме приликом студирања, него је везано за подршку током студирања, а односи се и на колегијалност, опште информације о студирању, слободно вријеме и сл. Подршка татора може бити у форми лице у лице, или путем телефона, или онлајн. Лице у лице таторство траје око два сата седмично и организује се уз одобрење Канцеларије за подршку.

Подршка путем татора омогућава слиједеће:

- Укључивање студената у академску околину,
- Вођење студената кроз процес учења и савјетовање о студијским питањима,
- Информирање студената о било којој важној теми промјена правила студирања и других који се односе на процес учења,
- Унапређење учења,
- Унапређење квалитета студија.

Подршка татора је неформалан састанак татора и других студената, гдје се истражују аспекти студијског програма. Ово значи обично јако пуно разговора, слушања, узимања биљешки и других групних активности. Природа саме подршке путем татора зависи од природе предмета, али татор увијек проводи неко вријеме обраћајући се групи и одговарајући на питања. Зависно од врсте посебне потребе или инвалидитета подршка путем татора може бити и индивидуална.

Уколико имате одређене тешкоће приликом студирања или приликом провјере знања,

требало би да прочитате овај водич како бисте се упознали са подршком коју нудимо и како бисте се упознали са свим појединостима које нудимо, заједно са другим активностима.

Обратите се канцеларији за подршку уколико имате потребу за савјетом око будуће подршке.

Имајте на уму да се термини „захтјеви“ или „додатне услуге“, који се користе у овом водичу, односе на специфичне услуге везане за инвалидитет, посебне потребе, здравствено стање, ментални поремећај или тешкоће читања и писања као што је дислексија, или на било који други облик посебне потребе који је узрокован објективним околностима.

Приступ информацијама

Прије самог приступања високошколској институцији или током уписа на исту, високошколска установа може да задовољи потребе студената са посебним потребама уколико их на првом мјесту охрабри да искажу своје потребе.

Потенцијалне баријере су:

1. Студенти имају страх од дискриминације уколико открију другима да имају посебну потребу или инвалидитет;
2. Социо-економски и културни статус може утицати на питање стигматизације или њихове личне спремност да открију личне податке;
3. Студенти имају осјећај да су у стању да се сами изборе са својим тешкоћама без помоћи других, те да не треба да откривају детаље о својој тешкоћи или инвалидитету.

Све ове потенцијалне баријере могу се негативно одразити на идентификацију студената са посебним потребама и могућу подршку која је потребна како би се осигурале једнаке могућности студирања. Високошколска институција треба да креира услове и подстицаје који ће охрабрити студенте са посебним потребама на откривање њихових тешкоћа и могућих услуга које су им потребне.

Главни предуслови и подстицаји су:

- Осигурање потпуног разумијевања и признавања од стране институције, академског и неакадемског особља и других студената.
- Осигурање реалних подстицаја за откривања посебних потреба или инвалидитета, институција треба да осигура праве могућности за студенте да открију своју тешкоћи или инвалидитет. Ове могућности могу да се осигурају приликом уписа, приликом реализације предавања и вјежби или за вријеме испита.
- Посвећеност институције да понуди одговарајућу подршку нпр. асиситивну технологију, татора, додатне услуге и сл.

- Посвећеност институције да осигура више времена или већи интензитет подршке приликом испитивања и процјене студената са посебним потребама.

Како користити овај водич?

Водич је дизајниран као референтни документ са одређеним дијеловима на које се можете увијек изнова вратити када је то потребно. Овај водич је доступан у штампаном и електронском формату, као и на веб страници вашег универзитета.

Уколико вам је одмах неопходна помоћ, или ако имате било каквих додатних питања, обратите се канцеларији за подршку на вашем универзитету.

Индивидуални профил

Када испуните идентификацијски образац, ми сакупљамо све потребне податке и креирамо ваш индивидуални профил посебних потреба и додатних услуга (ИП). Ваш ИП је кратак профил о томе како ваша посебна потреба, која може бити привремена или трајна, или може бити резултат инвалидитета, или посебни захтјеви утичу на ваш студиј. Профил се састоји од података до којих смо дошли путем идентификацијског обрасца и преко других извор универзитета. Ово је повјерљиви документ, доступан само особљу канцеларије за подршку који учествују у задовољавању ваших потреба, као и вашем тутору (уколико вам је додијељен). Главни циљ профила јесте да вам осигура адекватне услуге и да ваш татор зна како да осигура подршку.

Сви студенти имају приступ свом профилу, и имају право да га након годину дана ажурирају.

Шта на почетку?

Постоји неколико важних корака које је потребно учинити:

Корак 1.

Корак 2.

Прочитајте дијелове водича који се односе на вас

- Прочитајте дијелове водича који се односи на вас, или назовите канцеларију за подршку како бисте добили потребне савјете.
- Размислите о садржајима који су вам потребни како бисте могли учити несметано.

Саопштите нам своје потребе

- Саопштите нам своје потребе путем идентификацијског образаца.
- ИО можете пронаћи у водичу и у канцеларији за подршку вашег универзитета.
- Молимо вас да га испуните и вратите канцеларији за подршку уколико желите да добијете одговарајућу подршку која је у складу са вашом посебном потребом, инвалидитетом или хроничном болести.
- Уколико у овом тренутку ваша тешкоћа не захтјева додатну подршку, молим вас да ипак испуните ИО с циљем регистрације ваше тешкоће и бржег осигурања додатне подршке уколико се ваше околности промијене. Такође, ово нам омогућава да вам повремено шаљемо важне информације.
- Уколико сте сигурни о подршци коју требате, пожељно је да овај образац испуните одмах.
- Ако с друге стране желите да разговарате о вашим додатним захтјевима, молимо вас да испуните овај образац, посебно дио који се односи да опишете своје околности.
- Универзитет ће сваки податак који будете дали, чувати у тајности.

Корак 3.

Корак 4.

Вратите свој идентификацијски образац вашој канцеларији за подршку

- Пошаљите испуњен ИО што прије. Такође можете попунити електронску верзију идентификацијског обрасца када се регистрирате на нашој страници.
- Некада организовање подршке може потрајати извјестан период (до неколико седмица). Важно да попуњен образац пошаљете што прије како бисмо креирали ваш профил и подршку прије него што кренете са предавањима.
- Ако нам идентификацијски образац не пошаљете на вријеме, или нам га уопште не пошаљете, то ће довести до непознавања ваших посебних потреба и до кашњења у организовању ваше подршке или наше могућности да вам правовремено осигурамо подршку.

Упознајте свој индивидуални профил

- На крају, прочитајте свој профил.
- Уколико након подношења идентификацијског образаца ваше околности се промијене на начин да утичу на задовољавање ваших потреба и услуга које су вам додијелене, молимо вас да се поново обратите канцеларији за подршку. Такође можете поново попунити и поднијети електронску верзију идентификацијског образаца уколико се

ваше околности промијене.

II РАЗУМИЈЕВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ПОСЕБНИХ ПОТРЕБА

Сви студенти треба да саопште своју посебну потребу, инвалидитет или медицинско стање које утиче на њихово студирање, или своје тешкоће са којима се суочавају приликом извршавања обавеза и приликом тестирања или усменог испитивања. Ово ће омогућити да добију савјете о различитим врстама подршке и одређеним олакшицама које им стоје на располагању.

Уколико имате оштећење вида

Појам оштећење вида обухвата *слијепе и слабовиде* особе.

Слијепа особа је особа која има мање од 10% вида на бољем оку уз корекцију, или која има јако ограничено видно поље. Потпуно слијепа особа учи путем Брајевог система или неког другог невизуелног медија.

Слабовида особа је особа која има мање од 40% вида на бољем оку уз корекцију. Слабовидност је теже оштећење вида. Ове особе нису у стању да читају новине са нормалне удаљености, чак и уз помоћ наочара или контактних сочива и користе комбинацију вида и других чула, као и одређене адаптације: од свијетла до величине штампе.

Брајев систем је метод основне комуникације слијепих особа широм свијета. Овај систем комуникације састоји се од шест тачкица која кореспондирају са словима.

Уколико сте слијепи или слабовиди ваше потребе су највећим дијелом везане за тешкоће читања, хватања биљешки и писања. Такође значајну тешкоћи представља и оријентација. Потребно је да сами процијените могућности како да дођете до универзитета и појединих учионица и одлучите да ли вам је потребна помоћ уколико се налазите у студентском дому.

Материјал и опрема

Како бисте добили потребну подршку, потребно је да у идентификацијском обрасцу наведете посебне захтјеве који се односе на материјал и опрему. Уколико нисмо у могућности да одмах одговоримо на ваше посебне захтјеве, канцеларија за подршку ће вас обавијестити када осигура потребну опрему.

Уколико су вам испитни материјали и тестови потребни на Брајевом писму, треба да знате да је потребно одређено вријеме како бисмо вам осигурали ову врсту услуге. Такође, у разматрање вашег захтјева можемо узети у обзир и увећавање отисака уколико вам је ова врста помоћи потребна. Нама је потребно извјесно вријеме како бисмо вам осигурали услугу, а потребно је да с вама поразговарамо о вашим захтјевима.

Студирање захтјева много читања и вјероватно вам је потребно да више пута прочитате исти материјал. Ово може бити јако заморно за вас, посебно уколико користите повећала или оптичка помагала, те вам може бити од велике користи да потребан материјал имате снимљен.

Приликом процјењивања стандардна је пракса да своје знање прво прикажете у писаном облику. У изузетним случајевима, са одобрењем канцеларије за подршку вашег универзитета, свој рад можете приказати снимањем на аудио формат.

Подршка

Уколико не можете сами да испуните идентификацијски образац, наш савјет је да вам неко прочита упуте и да умјесто вас испуни форму. Ваш татор (уколико га имате) треба да вам осигура водич у одговарајућем формату, као што је електронски или увећан отисак. Разговарајте о својим захтјевима са вашим татором, или са другим студентима у групи који су спремни да вам помогну.

Такође, током студирања бићете у прилици да снимате предавања и усмене презентације. Молимо вас да имате на уму да је то искључиво у власништву универзитета, те морате слиједити одређене процедуре. Детаљније информације добићете у вашој канцеларији за подршку. Такође, неки студенти могу користити аудио формат као средство узимања биљешки. Постоје уређаји за снимање које можете користити: дигитални диктафон или касетофон. Уколико је потребно, канцеларија за подршку вам може посудити потребну опрему.

Флексибилност

Високошколска институција је флексибилна у погледу одговора на ваше захтјеве, али у неким приликама, као што су испити, потребно је да осигурате документацију која ће подржати ваш захтјев.

За многе студенте са оштећењем вида студирање захтијева многоведеног времена читајући. Уколико сте примијетили да заостајете у својим задацима и обавезама, можете затражити додатно вријеме како би извршили своје обавезе. Ово може представљати додатну тешкоћу на крају године како бисте стигли завршити своје обавезе у оквиру појединих наставних предмета. Овдје могу значајно помоћи савјети вашег татора.

Уколико имате оштећење слуха

У овом водичу под термином оштећење слуха мислимо на:

- Особе са оштећењем слуха које користе знаковни или визуелни језик и код којих се глувоћа појавила раније у животу (губитак слуха изнад 91 dB).
- Особе са оштећењем слуха које користе говор и код којих је оштећење настало касније у животу усљед болести, повреде или усљед старења (губитак слуха 25-90 dB).

Уколико имате оштећење слуха, ваше потребе су углавном везане за начин остваривања успјешне комуникације између вас и ваших наставника и других студената.

Молимо вас да нас обавијестите о начину комуникације која вама одговара.

Све канцеларије имају факс апарате, или уколико је за вас прикладније да комуницирате лице у лице са координатором или тутором можемо вам заказати састанак.

За већину наставе можемо вам осигурати транскрипте аудио и видео материјала у форми електронског документа. Уколико сте заинтересирани да користите транскрипт, молимо вас да то означите у идентификацијском обрасцу.

Опрема

Наше учионице нису опремљене у складу са посебним потребама особа које носе слушни апарат. Нешто од потребне опреме за задовољавање ваших потреба у слушању и комуникацији може бити осигурано од стране канцеларије за подршку и дато вама на кориштење, уколико нисте у могућности да је сами себи осигурате.

Подршка

Подршка студентима са оштећењем слуха односи се углавном на подршку у комуникацији и може укључити тумача знаковног језика и особу која хвата биљешке.

Особа која хвата биљешке пише сажетак о ономе што је речено на предавању тако да можете прочитати о ономе што се дешава. Он осигурава услуге у комуникацији за особе које не могу да користе другу врсту подршке у комуникацији.

Уколико је подршка комуникације осигурана и ви откријете да вам неће бити потребна, молимо вас да нас обавијестите о томе што раније (по могућности најмање пет радних дана прије).

Такође, пожељно је да разговарате о вашим захтјевима са вашим тутором или наставницима или другим студентима. Они могу бити у могућности да вам дају фотокопије биљешки и предавања. Можете их потакнути да гледају у вас док говорите. Може бити поприлично тешко за вашег татора да води рачуна о свим вашим потребама док се концентрише на тему коју прати, тако да водите рачуна о томе да га подсетите, или да га питате за објашњење уколико сте нешто пропустили.

Флексибилност

У вашем је интересу да будете сигурни да ће ваш писани језик бити прихваћен приликом испитивања и оцјењивања. Уколико мислите да ћете бити у неповољном положају приликом процјењивања писменим путем, ми ћемо вам помоћи. Уколико сте забринути око овог аспекта вашег студирања, молимо вас да то подијелите с нама и да се обратите вашој канцеларији за подршку.

Уколико имате моторички поремећај

Уколико имате моторички поремећај, ваше потребе ће бити углавном везане за осигурање приступа зградама и учионицама. Неке од зграда које користимо нису у складу са вашим потребама и нису прилагођене вашим посебним захтјевима. Уколико имате тешкоће са мануелним вјештинама, ваши захтјеви су углавном повезани са писаним радом, кориштењем књига и опреме.

Данас се јако пуно користи рачунар и већина предиспитних обавеза односи се на писање радова који требају бити предати у електронској форми. Овдје треба размотрити како ћете написати есеј у одређеном периоду, можда помоћу посебно дизајнираних софтвера или помоћу писара. Такође, можете користити и софтвер који препознаје глас (писање по диктату) или особу која ће узимати забиљешке. Дугорочно, ваше задатке припремајте у штампаној или електронској форми. Исто тако, може бити могуће добити одобрење да свој рад подносите у аудио формату. Умјесто да током студирања чините одвојене биљешке, можда је за вас прикладније и лакше да користите фломастере у боји како бисте означили важне дијелове у постојећем материјалу, или да биљежите своје властите аудио биљешке. Овдје се такође препоручује да питате друге студенте да направе копију својих биљешки.

Постоји неколико апарата за снимање које се могу користити, као што је дигитални диктафон или касетофон.

Потребну опрему можете посудити у канцеларији за подршку, након што испуните идентификацијски образац.

Уколико желите да снимите предавање или само дио, молимо вас да имате на уму да су усмена предавања искључиво у власништву универзитета, те морате слиједити одређене процедуре. Више информација о овом питању добићете у вашој канцеларији за подршку.

Опрема

Већина књига има тврди повез и не отвара се равно, тако да ће за вас бити корисно да користите књиге које су спирално увезане, што ће вам олакшати кориштење. Ово је посебно корисно за особе које имају болове у рукама или могу да користе само једну руку.

Уколико имате тешкоће приликом писања, а већ имате рачунар, али вам је кориштење тастатуре отежано или трпите јаку бол, канцеларија за подршку вам може осигурати додатну опрему и софтвере како бисмо вам помогли у писаном раду. Уколико вам ништа од претходно понуђеног не одговара, можете о својим посебним захтјевима разговарати са својим тутором.

Приступ

Приликом идентифицирања ваших посебних потреба и креирања профила подршке, накнадно ћете добити информације о паркингу и приступу згради и објектима унутар њега. Физички приступ објектима је различит. Из тога разлога је потребно да одредимо ниво потребне подршке у складу са вашим захтјевима.

Подршка

Потребно је да размотрите могућност да ли вам је потребан тутор. Можда ће вам, нпр. бити потребан неко да вам гура колица све вријеме док сте на предавању, или само неко вријеме. Тутор може такође да вам осигура додатан простор у учионици.

Требате да размотрите да ли вам је потребна помоћ приликом извођења практичног рада, вјежби или везано за кориштење одређених садржаја. Уколико одлучите да вам је потребан тунор требате да се обратите вашој канцеларији за подршку.

Флексибилност

Уколико ваш моторички поремећај има негативан утјецај на ваше студирање и уколико због тога заостајете, можете захтијевати од вашег тунора додатно вријеме како би завршили свој задатак. Овдје морате водити рачуна да ово може узроковати тешкоће касније на крају године када додатно вријеме за завршавање задатака након крајњег рока може бити дато само под посебним околностима.

Установе које укључују посјете или практичан рад могу бити спремне да понуде одговарајуће алтернативе, и можемо бити у прилици да вам креирамо аранжмане за ваше испите на начин да вам омогућимо да се ријеше физичке препреке.

Уколико имате специфичне тешкоће у учењу

Термин „специфичне тешкоће у учењу“ покрива читав низ тешкоћа у учењу. Овдје наглашавамо више саму различитост у начину учења и стратегијама учења, него на самим тешкоћама.

Уколико имате специфичне тешкоће у учењу као што је дислексија, диспраксија, дискалкулија или дефицит пажње, ваше потребе су везане за процесуирање информација.

Неки студенти не говоре о својим специфичним тешкоћама у учењу због ранијег лошег искуства. Молимо вас да уколико имате тешкоће, будете сигурни да ћемо покушати да вам понудимо флексибилност и услуге које су вам потребне како би били успјешни током студирања.

Услуге и подршка коју вам можемо осигурати зависе од ваше специфичне тешкоће учења и на који начин она утиче на ваше студирање и учење. Подаци које имате из ваших пријашњих искустава учења помоћи ће вам на начин да сте већ упознати са ефикасним начином рада. Дијагностичка процјена проведена од стране стручњака ће дати процјену ваше специфичне тешкоће у учењу и идентифицирати стратегије и алате прилагођене вашим потребама учења.

Опрема

Већина студената са дислексијом има тешкоће са читањем штампаног и електронског текста. Штампани текст се може пребацити у електронски текст, који се даље може подешавати: величина знакова и боје позадине, или се путем посебног софтвера конвертује у говор.

Молимо вас да у идентификацијском обрасцу означите шта је за вас најпогодније. Овдје имате могућност да изаберете: уколико је за вас најбоље да слушате, можете добити снимљену верзију материјала. За многе студенте са дислексијом је корисно да преслушавају текст истовремено док га читају, или да га прво преслушају а потом да га прочитају. Можемо вам осигурати аудио верзију потребног материјала, али нам захтјев морате послати на вријеме како бисмо могли организовати снимање свих потребних садржаја.

Писање и правопис могу бити потпомогнути кориштењем рачунара и одговарајућих софтвера. Можете замолити друге студенте да вам осигурају копије биљешки, или можете носити диктафон и узимати властите биљешке. Уколико желите да снимите предавање или само дио, молимо вас да имате на уму да су усмена предавања искључиво у власништву Универзитета, те морате слиједити одређене процедуре. За више информација обратите се вашој канцеларији за подршку.

Подршка

Уколико нам ваше потребе саопштите у идентификацијском обрасцу и поднесете потребне доказе о вашој специфичној тешкоћи учења, ваши наставници и друго особље ће добити савјете везане за ваше учење. Покушајте да разговарате о вашим стратегијама учења на самом почетку семестра тако да вам се може помоћи на самом почетку.

Размислите да ли вам је потребна додатна подршка од стране татора са узимањем биљешки или са узимањем кратких одмора.

Флексибилност

Многи студенти са дислексијом сматрају да студирање захтијева јако пуно времена због тога што се мора пуно читати. Уколико због тога заостајете у раду и својим обавезама, можете затражити додатно вријеме за извршавање задатака. Молимо вас да имате на уму да то може проузроковати одређене тешкоће касније, на крају године, када додатно вријеме за завршавање задатака након крајњег рока може бити дато само под посебним околностима.

Уколико су вам потребни посебне погодности приликом организовања испита, као што је додатно вријеме, паузе, рачунар, молимо вас да осигурате додатну документацију која ће подржати ваш захтјев. Било би пожељно да покушате да користите исти метод писања за испит као што сте користили приликом извршавања задатака. Можете добити и аудио верзију испитних питања уз штампани облик.

Уколико имате менталне поремећаје

Подршка

Уколико у идентификацијском обрасцу наведете да имате менталних потешкоћа, размотрићемо вашу потребу за подршком и контактираћемо са вама прије почетка семестра.

Флексибилност

Добро ментално здравље је важно током студирања. Тешко је предвидјети како нарушено ментално здравље може утицати на ваше студирање. Можда узимате лијекове који могу утицати на вашу концентрацију или могу имати друге значајне нуспојаве, што значи да вам је потребан флексибилан приступ студирању.

Уколико имате проблеме везане за рад у групи, можда ћете жељети да узмете пријатеља или некога од ужих чланова породице да вам буду татори. Такође, можда не желите да имате татора, али желите да имате додатну подршку путем телефона или имејла. Током студија можете жељети да имате подршку од стране својих пријатеља студената или вам можемо наћи татора. За ове посебне захтјеве треба да контактирате са особљем из канцеларије за подршку.

Ово су само неки примјери подршке коју можемо да пружимо студентима са менталним поремећајима. Када се региструјете, имаћете прилику да дискутујете о вашим специфичним потребама са неким од наших савјетника.

Уколико имате поремећаје говорно-језичке комуникације

Уколико имате поремећаје који утичу на ваш говор, ваши захтјеви ће бити углавном везани за начин комуникације са другима. Такође, можете да комуницирате са другима и путем електронске поште или писмено, али морате изабрати начин на који желите да други контактирају са вама.

Опрема

Уколико имате значајне тешкоће приликом кориштења телефона, можете користити имејл или факс апарат. Такође, на састанцима неке особе могу сматрати да је употреба асистивне технологије од велике користи. Можете питати особље ваше канцеларије за подршку да вам понуде савјет везан за ово питање.

Подршка

Ви сте развили свој властити начин комуникације, и јако је важно да га наставите користити. На примјер, немојте се бринути уколико говорите полако. Ваш говор ће вам вјероватно изгледати доста спорији од оног што он заиста јесте, али даће другима људима времена да размисле о ономе што говорите и о могућим одговорима.

Флексибилност

Уколико имате потребу можемо вам послати копију материјала везану за вашу подршку. Молимо вас да нам кажете шта је најбоље за вас и ми ћемо покушати да одговоримо на ваше специфичне захтјеве.

Уколико имате додатне захтјеве

Уколико имате стања као што су ангина, астма, дијабетес, епилепсија, ХИВ, мултипла склероза или неку другу хроничну болест за коју не сматрате да представља инвалидитет, или имате одређене посебне потребе током вашег студирања које утичу на ваш успјех (студенти са ризиком као што су етничке мањине, студенти у академски неповољном положају и с ниским социоекономским статусом, студенти који имају искуство насиља, трауме), требало би да нам се обратите да о њима поразговарамо.

Уколико имате посебне захтјеве везане за саме процедуре испитивања, молимо вас да нам испуните идентификацијски образац путем којег ћете нам саопштити своје стање и поднесете нам доказ који ће потврдити ваше исказе на начин да вам је потребна додатна услуга.

Опрема

Уред за подршку посједује разноврсну опрему која се може изнајмити током студирања. Уколико вам је потребна нека опрема коју немамо на листи обратите нам се како би вам покушали осигурати исту.

Подршка

Уколико умор, болови или лијекови које користите утичу на ваше студирање, можемо вам пружити савјет о најбољем начину како да се носите с тим. Уколико сте болесни и нисте у стању да студирате неко вријеме, то не значи да морате нужно да напустите студиј.

Можемо радити одређене процјене континуирано. Такође, можете нам се обратити везано за осигурање додатне школарине, или осигурања туторства путем телефона или кућне посјете.

Молим вас да упознате особље и друге студенте са тим шта да ураде уколико постоји могућност да доживите тежак напад астме или напад епилепсије, и посебно, на који начин да вам укажу прву помоћ.

Флексибилност

Можемо вам осигурати неке додатне захтјеве у смислу флексибилности са извршавањем задатака, у случајевима када на ваше студирање утиче ваше стање.

Која вам је документација потребна?

Студенти који путем идентификацијског обрасца захтијевају подршку током студирања и посебне погодности током испита дужни су да свој захтјев поткријепе додатном документацијом која ће јасно идентификовати тешкоћу и пружити довољно података с обзиром на начин манифестације инвалидитета или посебне потребе. Ови подаци ће послужити канцеларији за подршку да донесе одлуку да ли је тражени захтјев оправдан или не, те који интензитет подршке је потребан. Додатна нужна документација не смије бити старија од 3 године и мора је потписати квалификована особа.

Такође, документација би требала да пружи додатне податке о дјеловању на студентово тренутно функционисање и на начин како утиче на студента у едукацијском окружењу.

Примјер:

Оштећење вида	Офталмолошки налаз
Оштећење слуха	Аудиолошки налаз
Моторички поремећај	Налаз физијатра
Специфичне тешкоће учења	Логопедски налаз или налаз психолога
Ментални поремећаји	Налаз психолога или психијатра
Поремећај говорно-језичке	Логопедски налаз
Хронична болест	Медицински налази
Посебни захтјеви	Документи званичних институција који

Уколико немате потребне документе којима би могли подржати свој захтјев, можете разговарати са особљем канцеларије за подршку који ће заједно с вама осигурати валидну документацију и покушати пронаћи најбоље рјешење за вас.

III ВЈЕШТИНЕ УЧЕЊА И АСИСТИВНА ТЕХНОЛОГИЈА

Овај дио водича односи се на развијање и унапређивање вјештина учења. Овдје разматрамо неколико важних питања везаних за ваше учење. Током свог образовања сви студенти граде и прилагођавају различите вјештине учења својим властитим потребама.

Вјештине учења

Вјештина је научена активност која може бити развијана и континуирано усавршавана. Очите вјештине учења, као што су писање есеја и испитне технике се налазе с једне стране континуума. Квалитети као што су временска организација, мотивација и преданост представљају равнотежу и организовани приступ учењу, са друге стране континуума.

Вјероватно ћете пронаћи да су неки аспекти учења захтјевнији од других. Укратко, вјештине које ћете користити и развијати као студенти су:

- читање, слушање, сакупљање података,
- узимање биљешки,
- извршавање задатака (писање есеја, семинарских радова и сл.) и испита,
- кориштење рачунара и друге информацијске технологије, приступ интернету и веб страницама,
- провођење практичног рада код куће или на факултету,
- учествовање у групним и тимски активностима.

Ефикасно учење се постиже кроз спознавање себе, свог капацитета за учење, процеса које треба да користите и заинтересираниности за предмет који учите.

Временска организација и одређивање циљева

Током студирања потребно је сваке седмице одвојити одређено вријеме за учење. Временска организација је одређивање и праћење плана учења на начин да одредите приоритете учења.

Организација времена представља:

- Одређивање циљева учења,

- Планирање усмјерено на испуњавање циља,
- Планирање времена,
- Подјела задатака на мање дијелове.

Мислите ли да вам је потребно више времена за учење? Шта вам може помоћи како бисте брже прочитали текст?

Можда би требало да поразговарате о овим питањима са савјетником у канцеларији за подршку вашег универзитета.

Стилови учења

Студенти прикупљају и процесуирају информације на различите начине. На примјер, када ученик с визуелним стилем учења прати наставника који само предаје, студент може имати тешкоће у учењу презентованих информација. Ово можда није најбоље окружење за учење овог студента.

Корисно је за студенте да разумију свој начин учења како би повећали свој академски успех, а можда и научили како ојачати своја слабија подручја. Студенти који желе истражити свој одређени стил учења требао би се обратити својој канцеларији за подршку.

Узимање биљешки

Записивање биљешки је јако важан аспект студентског живота. Записивање главних идеја и чињеница које су вам потребне како би извршили своје задатке или како би научили и поновили градиво, омогућава вам да изразите разумијевање властитим ријечима.

Можете узимате биљешке на више начина: записивањем у свеску или у рачунар; диктирајући на диктафон или некоме другоме; потцртавајући писани текст; биљежећи на маргине писаног текста или истичући текст.

На који начин ти узимаш биљешке? Која метода је најбоља за тебе?

Кориштење рачунара

Како би успјешно студирали потребан вам је редован и поуздан приступ интернету. Приликом студирања вријеме које проводите за рачунаром зависи од врсте студијског програма, али барем неколико сати седмично провешћете на неким активностима на рачунару (писање есеја, претраживање интернета и сл.).

Да ли вам је потребна посебна опрема да би користили рачунар и имали приступ интернету?

Уколико вам је потребна посебна опрема да би користили рачунар и имали приступ интернету, обратите се канцеларији за подршку.

Приступ објектима

Приступ објектима је различит и варира од студијског програма до студијског програма, и није увијек могуће пронаћи одговарајући објект. Уколико су нам познати ваши захтјеви, можемо вам рећи да ли постоји могућност да се пронађе алтернативно рјешење као што је промјена мјеста предавања, вјџби или осигурање алтернативних приступних стаза гдје је то могуће. Молимо вас да нам дате ваше захтјеве везано за приступ објектима путем идентификацијског упитника.

Студентски дом

Да ли за вријеме студирања боравите у студентском дому?

Да ли вам је потребна додатна подршка?

Да ли вам је потребан тутор?

Уколико јесте, да ли има неко одговарајући да буде с вама?

Посебна потреба, инвалидитет или хронична болест само по себи није разлог да не будете корисник студентског дома. Ми ћемо учинити све што је у нашој могућности да задовољимо ваше додатне захтјеве. Уколико вам је потребна додатна подршка или тутор, молим вас да контактирате са нама најмање шест седмица прије него што настава почне.

Асистивна технологија

Технологија је један од примарних покретача економског развоја и образовања сваког друштва. Сваки напредак технологије у друштву има директан утицај на особе са инвалидитетом и напредак у развоју асистивне технологије.

Асистивна технологија (АТ) је такође позната као адаптивна технологија и термин се односи на предмет, дио опреме или систем који доприноси унапређењу или побољшању функционалних способности особа са инвалидитетом. Користи се као израз за широки распон доступне подршке како би се помогло људима с различитим когнитивним, сензорним и физичким тешкоћама, тешкоћама при учењу и другим изазовима који ограничавају учешће и могућности учења.

Асистивна технологија је систем или подршка која не даје "лијек" за стања или инвалидност, она помаже особи да оствари задатак што је више могуће самостално. Добро усклађена асистивна технологија нуде рјешења за људе који имају тешкоће.

Постоје различите технологије које могу помоћи при учењу. С обзиром на сложености пружања услуга помоћне технологије, постоји широк распон производа који су данас доступни:

- **Ниска АТ:** избрисива оловка, тактилни и манипулативни производи за учење; маркери и траке
- **Умјерена АТ:** касетофон, ручна повећала, снимљене књиге,
- **Висока АТ:** преносни рачунар; стандардизовани и специјализовани компјутерски хардвер и софтвер.

Постоји широк асортиман помоћне опреме, која се назива као „асистивна“ или „помоћна“ технологија. На примјер, студенти којима треба помоћ у читању могу користити софтвер за читање. Студенти који имају проблема у писаној комуникацији или моторичким поремећајима могу користити софтвер за препознавање говора. Контактирајте са канцеларијом за подршку како бисте добили више информација о томе шта вам је доступно.

IV ИСПИТИВАЊЕ И ОЦЈЕЊИВАЊЕ

Да ли су вам потребни посебни услови током испита?

Уколико су вам потребни посебни услови за вријеме испита, јако је важно да ваше посебне захтјеве сазнамо што раније. За промјену услова испитивања потребно је најмање шест седмица, па вас молимо да нас обавијестите о својим посебним захтјевима што прије.

Услови испитивања односе се на следеће:

- Врсту процјене,
- Испитни материјал,
- Додатно вријеме,
- Алтернативни простор,
- Како добити више помоћи.

Потребно је такође да нам доставите сва потребна документа која ће поткријепити ваш захтјев за додатним условима.

Шта ми можемо учинити

- Ми ћемо контактирати са вама како бисмо разговарали о вашим захтјевима,
- Ми ћемо контактирати са вашим татором (уколико га имате) како би креирали услове према вашим потребама,
- Ми можемо припремити испитна питања у алтернативном облику,
- Можемо имати потребу да затражимо додатно одобрење за услове које сте тражили,
- Двије до четири седмице прије испита, ми ћемо вам путем електронске поште или на неки други начин потврдити услове које смо креирали за вас.

Услови испитивања и процјењивања

За вријеме вашег студирања ви ћете бити испитивани и процјењивани на различите начине, што укључује усмене и писмене процјене, пројект, портфолио или завршне процјене.

Уколико мислите да ће ваша тешкоћа, посебна потреба или инвалидитет утицати на ваше успјешно полагање задатка или испита, требало би да контактирате са вашим тутором или са особљем из канцеларије за подршку што је прије могуће како бисмо вам могли помоћи.

Помоћ коју вам можемо пружити зависи од врста процјена, а овај водич ће вам помоћи да се упознате са њима.

Усмене процјене

Уколико имате тешкоће у слушању или приликом усменог испита а везане су за ваше посебне потребе, можемо вам помоћи на сљедећи начин. Уколико имате оштећење слуха можемо вам дати транскрипт аудио материјала, и у том случају требало би да нам уз ваш захтјев доставите и доказе о томе. Уколико имате оштећење слуха или вам је говор јако успорен, можемо вам осигурати процјену један на према један са додатним временом.

Завршни испит, пројекти и портфолио

Уколико имате писмени испит који се може предати електронским путем, или који је одштампан или написан руком, те уколико не можете написати писмени рад или не можете то урадити самостално, или га не можете приложити у одговарајућем формату због ваше посебне потребе, или га не можете потписати из различитих разлога, молимо вас да нас што прије обавијестите.

У овим случајевима доступне су бројне стратегије, укључујући асиситивне софтвере.

Неки студенти се услед своје посебне потребе, инвалидитета или хроничне болести налазе у неповољном положају у односу на друге студенте током процеса провјере знања под уобичајеним условима. Канцеларија за подршку вашег универзитета ће кроз свој рад покушати, што је више могуће, да ублажи овакав положај како би рад ових студената био вреднован на исти начин као и студената који немају овакве потешкоће.

Са циљем да осигурамо да се сваки рад оцијени на једнак начин, ми ћемо креирати властита правила везана за прилагођавање испитних услова студентовим посебним потребама и захтјевима. Тамо гдје то није потребно ми нећемо прослиједити податке о студентовом инвалидитету или болести. Такође креираћемо правила за одобрење додатног времена и за различите методе испитивања. Ова правила обезбјеђују да се сви студенти процјењују на једнакој основи.

Студенти могу тражити посебне услове испитивања. Приликом нашег разматрања ми можемо одобрити неке изузетке. Тако, на примјер, уколико студент захтијева испитни материјал у аудио верзији, мораће се с њим боравити одвојеној просторији како не би ометало остале студенте. Такође, биће му дозвољено додатно вријеме како би одговорио на питања (снимање).

Испитни материјал (тест)

Током семестра сви студенти пролазе кроз писмене провјере знања. Тестови који се дају два до три пута током семестра дају генералну идеју студенту какав ће бити завршни писмени тест. Стандардни тестови на нашим универзитетима су отиснути на бијелом папиру, величина фонта 12. Неким студентима овај стандардни облик теста може проузроковати одређене тешкоће: или приликом читања питања или приликом записивања одговора.

Канцеларија за подршку мора осигурати да студенти који заиста треба посебне услуге везане за писмену провјеру знања и добије посебне услуге на вријеме.

Увећани отисак

Увећани отисак значи да је свака А4 страница теста проширена на А3 папир. Уколико вам је потребан увећани отисак теста, молимо вас да нам се обратите. Молимо вас да у идентификацијском обрасцу наведете жељену величину вашег теста. У сваком случају пожељно је да о овоме питању разговарате са особљем канцеларије за подршку.

Аудио формат

Уколико имате тешкоће читања или интерпретирања питања, можда би вам више одговарало да имате испитна питања забиљежена на аудио формату (аудио ЦД). Стога морате осигурати аудио опрему за вријеме испита.

Рачунар

Уколико вам је потребан рачунар за вријеме испита, нпр. уколико вам је потребно да увећате текст више него што је то уобичајено, или вам је потребан софтвер за читање, потребно је да имате електронску копију теста. Ми вам га можемо осигурати на ЦД или меморијском стику. Уколико мислите да вам је потребна ова опција молимо вас да контактирате са особљем из ваше канцеларије за подршку.

Неки студенти са дислексијом или другим специфичним тешкоћама у учењу могу захтијевати електронски запис. Преслушавање теста заједно са читањем истог помаже овим студентима да боље разумију постављена питања.

Додатно вријеме

Зависно од околности и прилика у којима се налазите, можемо вам осигурати и додатно вријеме или кратке одморе, или обоје, приликом тестирања и испитивања. Морате нам предочити документа који ће потврдити вашу посебну потребу. Уколико имате специфичне тешкоће при учењу, потребна је потпуна дијагностичка процјена за ову врсту додатних услуга.

Уколико мислите да вам је потребно додатно вријеме приликом испита, молимо вас да нам то саопштите путем идентификацијског обрасца. Не морате да нам саопштите тачну дужину времена. Особље канцеларије за подршку ће процијенити ваше испитне потребе у цјелини и с вама ће расправљати о њима прије доношење коначне одлуке.

Због различитих захтјева и различитих посебних потреба не можемо вам са сигурношћу рећи колико додатног времена вам можемо допустити, али код двосатног испита обично се допушта између десет минута и два сата за студенте са тешким инвалидитетом.

Други захтјеви

Уколико имате оштећење вида и ваш тест садржи графиконе или слике, могуће је да тражите алтернативна питања без слика која би тестирала исте резултате учења.

Уколико имате одређене тешкоће у приступу, приликом студирања или приликом провјере вашег знања, било би потребно да прочитате овај водич како би сте се упознали са подршком коју нудимо и како би се упознали са свим појединостима које нудимо заједно са другим активностима. Уколико вам је одмах потребна помоћ, или ако имате било каквих додатних питања, обратите се канцеларији за подршку на вашем универзитету.

Имајте на уму да се у водичу термини „захтјеви“ или „додатне услуге“ односе на специфичне услуге везане за инвалидитет, посебне потребе, здравствено стање, ментални поремећај или тешкоће читања и писања као што је дислексија, или на било који други облик посебне потребе који је узрокован објективним околностима. Наш циљ је да у сарадњи са вама развијемо систем подршке који је у складу са вашим индивидуалним способностима и који ће вам омогућити једнаке могућности студирања на универзитетима у Босни и Херцеговини.

Контакти са универзитетима:

УНИВЕРЗИТЕТ У САРАЈЕВУ

Телефон: + 387 33 261 046

Е-адреса

ured@unsa.ba mirna.markovic@ff.unsa.ba

УНИВЕРЗИТЕТ У ТУЗЛИ

Телефон: + 387 35 320 661

Е-адреса

alma.dizdarevic@untz.ba meliha.bijedic@untz.ba

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ

Телефон: + 387 51 323 630

Е-адреса

gorana.panic@gmail.com

УНИВЕРЗИТЕТ ИСТОЧНО САРАЈЕВО

Телефон: + 387 57 320 330

Е-адреса

slobodanka.krulj@uni-es.com

УНИВЕРЗИТЕТ У ЗЕНИЦИ

Телефон: + 387 32 440 420

+ 387 62 410 544

Е-адреса

darko_petkovic@yahoo.com
azeminadurmic@yahoo.com

СВЕУЧИЛИШТЕ У МОСТАРУ

Телефон: + 387 36 335 620

Е-адреса

varunek.vesnav@gmail.com

УНИВЕРЗИТЕТ ЦЕМАЛ БИЈЕДИЋ У МОСТАРУ

Телефон: + 387 61 285 125

Е-адреса

dubravka.husic@unmo.ba

УНИВЕРЗИТЕТ У БИХАЋУ

Телефон: + 387 37 312 990

Е-адреса

e.sedic@gmx.de

EQUAL OPPORTUNITIES FOR STUDENTS
WITH SPECIAL NEEDS IN HIGHER EDUCATION

EQOPP

WJ

PARTNERI U PROJEKTU:

REPUBLIKA SRPSKA
MINISTARSTVO
PROSVJETE I KULTURE

FEDERACIJA
BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO
MINISTARSTVO
OSKAZOVANJA I NAUKE

